

Ad Onasandri Strategicum

Autor(en): **Lucarini, Carolus Martinus**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Museum Helveticum : schweizerische Zeitschrift für klassische Altertumswissenschaft = Revue suisse pour l'étude de l'antiquité classique = Rivista svizzera di filologia classica**

Band (Jahr): **67 (2010)**

Heft 4

PDF erstellt am: **29.04.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-170306>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Ad Onasandri *Strategicum*

Carolus Martinus Lucarini, Londinii

Elisabethae Schuhmann
iam Bibliothecae Teubnerianae
antistiti, nunc rude donatae

Summarium: Onasandri opusculum *Strategicum* superiore saeculo philologi Illinoenses¹ et Budapestini² ediderunt, viri certe diligentes, sed arte emendandi non tantum versati ut ipsorum inventa excederent consummata ea quae Adamantius Koraes³ vel Arminius Koechly⁴ soli praestiterant. Multa adhuc medela indigent: quorum aliqua nunc sanare conabimur⁵.

Prooem. 4: εἰσόμεθά τε καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο, παρ' ἣν αἰτίαν οἱ τε παΐσαντες ἐσφάλησαν τῶν στρατηγησάντων, οἱ τε εὐπραγήσαντες ἐγέρθησαν εἰς δόξαν. Libri ἐγέρθησαν (quod nonnumquam in ἡγέρθησαν correctum est, cfr. Korzenszkyi et Várii apparatus) praebent, sed verbum ἐγείρω virorum elationem male exprimit, unde ἡρθησαν temptavit Wytttenbach, ἡέρθησαν Koechly, ἐξήρθησαν Vári: quod quidem ultimum tentamen et ego amplexus essem, nisi cogitassem litteras Γ et Π saepenumero a Graecis librariis confusa esse. Unde ego scriberem: οἱ τε εὐπραγήσαντες ἐπήρθησαν εἰς δόξαν (cf. E. *Phoen.* 404; Thuc. 4.108.3).

Strat. 1.11: ὁ γε μὴν εὐδοκιμῶν οὐ μικρὰ τοὺς ἐλομένους ὥνησεν· ὄντινα γὰρ ἄνθρωποι φιλοῦσιν αὐτομάτῃ διανοίας ἐμπώσῃ, τούτῳ ταχὺ μὲν ἐπιτάττοντι πείθονται, λέγοντι δ' οὐκ ἀπιστοῦσι, κινδυνεύοντι δὲ συναγωνίζονται. Haec cum eis quae praecedunt vix congruunt, cum illa ad optimam ducis aetatem, haec ad ipsius famam respiciant. Sed quo traducenda sint mihi non liquet; liquet vero ἐμπώσῃ hic non procedere, cum lexicographi (LSJ, Montanari) nos doceant hoc verbum hic tantum «animi inclinationem» significare. Emendatio facillima est: lege ἐνδόσῃ, quod cum litteris non parum differat, fere eodem vocis sono efferebatur (cfr. Plut. *mor.* 457 A–B ἢ πρὸς τὸ λυπῆσαι ἐνδοσις et LSJ s.v. ἐνδίδωμι V 1).

- 1 Aeneas Tacticus, Asclepiodotus, Onasander, *with an English Translation by Members of the Illinois Greek Club* (London/Cambridge, Mass. 1923); ceterum Onasandri textum praecipue curavit W.A. Oldfather, cfr. p. 342.
- 2 Onasandri *Strategicus*, ediderunt E. Korzenszky et R. Vári (Budapestini 1935).
- 3 Onasandri *Strategicus* et Tyrtæi *Elegia prima* cum Gallica interpretatione edidit A. Koraes (Parisiis 1822).
- 4 Onasandri *De imperatoris officio liber*, recensuit et comm. crit. instruxit A. Koechly (Lipsiae 1860).
- 5 Graeca ex editione Illinoensi semper deprompsi; Budapestina recentior est, sed παραγράφων numeri mire desunt.

Ib., 1.15: καὶ ὥσπερ τὰ ἀόρατα νοσήματα τῶν ὀρωμένων δυσχερεστέραν ἔχει τὴν θεραπείαν, οὕτως ψυχὰς ἐξ ἀθυμίας ἰάσασθαι λόγῳ παρηγορήσαντα δυσκολώτερον, ἢ σωμάτων φανεράν ἐξ ἐπιπολῆς θεραπεῦσαι νόσον. Fortasse ἐξ ἀθυμίας ex ἐξ ἐπιπολῆς natum est, cum ἰᾶσθαι ἐκ inauditum sit; conieci ψυχὰς ἐξαθυμούσας ἰάσασθαι.

Ib. 1.22: καὶ γὰρ ἀπερίοπτον, τί τοῖς ἔμπροσθεν ἐπράχθη καλόν, ἐξετάζειν, οὐ τί ποιήσουσιν οἱ νῦν αἰρεθέντες· ὥσπερ τῶν πάλαι γεγονότων σώζειν ἡμᾶς δυναμένων καὶ τὰ νῦν, καὶ τὰ πρόσθεν τηρησόντων ἐκείνων. Novissima verba ita resarsit Koechly, sed medela ipsa corruptelam sapit! Si ad librorum lectiones te converteris, primum animum advertes verbum θάπτον a Koechlyo deletum esse; quod vix recte factum est. Si memineris verba καὶ et ὡς saepe confundi (cf. quae adnotavi ad Herodi. *Regnum post Marcum* 4.5.1), ita scribere fortasse tibi absurdum non videbitur: δυναμένων, καὶ τὰ νῦν, ὡς τὰ πρόσθεν, τηρησόντων θάπτον ἐκείνων. Dicit enim Onasander stultum esse duces creare propter eorum nobilem stirpem, «tanquam si ipsorum avi magis [scilicet si nepotes muneribus militaribus cumulati erunt] hodierna tuituri sint, ut praeterita defenderunt».

Ib. 4.1: τότε γὰρ καὶ θεοὶ συναγωνιστὰι τοῖς στρατεύουσιν εὐμενεῖς καθίστανται, καὶ ἄνθρωποι προθυμότερον ἀντιτάττονται τοῖς δεινοῖς. De pugnae principio agit Onasander, cum viri alacriori animo proelia invadunt. Verbum δεινοῖς offendit Koechlyum, qui pro eo ἐναντίοις posuit. Graecitas magis ornata evadit, sed fortasse minus Onosandrea: cfr. enim *Strat.* 9.3: οὐθ' ἡδέως ἐξίσιασιν οὐτ' ἐπὶ πολὺ μένουσιν, ἀλλ' ἐκδεδιημένοι ταχὺ μὲν ὀρρωδοῦσι, πρὶν ἢ καὶ πειρᾶσαι τὰ δεινὰ, ταχὺ δὲ καὶ πειράσαντες ἀποχωροῦσιν, ubi τὰ δεινὰ, sicut in nostro loco, initium pugnae indicat.

Ib. 6.9: μέλλων δὲ κρίνειν ἅμα τῷ σύνοπτον γενέσθαι τοῖς πολεμίοις εὐθὺς τὰ πράγματα διὰ μάχης σχολῇ προῖτω καὶ μὴ πολλὴν ἀννέτω. Non video quo verbum πολλήν referamus; cogitavi igitur de πολλήν (πορεία) ἀννέτω coll. 6.1 (ἀνύειν πορείαν).

Ib. 10.11: αἱ γὰρ καθέδραι καὶ ἀναπτώσεις συνεκλύουσιν τὰ σώματα μαραίνουσιν εἰς ὕπνον. Haec genuina non sunt, cum εἰς ὕπνον cum συνεκλύειν procul dubio coniungendum sit (cf. e.g. Critias 6.9–10 D.-K.). Fuit vel συνεκλύουσι τὰ σώματα μαραίνουσιν εἰς ὕπνον vel, quod magis placet sed a codicibus longius discedit μαραίνουσιν τὰ σώματα συνεκλύουσιν εἰς ὕπνον.

Ib. 10.15: Τῶν δὲ αὐτομόλων εἴ τινας ἢ καιρὸν ἀφικνοῦνται μηνύσοντες ἢ ὥραν ἐπιθέσεως, ἢ ὁδὸν ἐπαγγέλλονται καθηγήσασθαι καὶ διὰ σκοπῶν ἀοράτων τοῖς πολεμίοις ἄξιειν. Bona Graecitas καθηγήσεσθαι posceret (cf. ἄξιειν; 34.1 ἐπαγγελλόμενος ἀποδώσειν): vide etiam C.M. Lucarini, *Per il testo di Eliodoro Philologus* 148 (2004) 360.

Ib. 10.21: Ὁ δὲ εἰδὼς οὕτως στρατηγεῖν εἴσεται, κὰν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐν τοῖς αὐτοῖς καταστρατηγῇται, καὶ δρᾶσαι τι φρόνιμος ἔσται καὶ φυλάξασθαι προμηθής· ἐξ ὧν γὰρ αὐτὸς εἴσεται, τί δεῖ ποιεῖν, ἐκ τούτων ἐτέρου ποιούντος

γνώσεται, τί χρὴ μὴ παθεῖν. Quid sibi velit primum εἴσεται equidem non video⁶, cum Onasander haec dicere velit: «Qui ita sciverit exercitus ducere (εἰδὼς οὕτως στρατηγεῖν), etiamsi hostes contra ipsum eadem consilia adhibeant⁷, et callidus ad aliquid faciendum et prudens ut caveat erit». Dele εἴσεται post στρατηγεῖν, quod geminatio illius, quod αὐτός sequitur, est.

Ib. 11.3: πολλάκις δ' εἰ στρατηγὸς ἀκούσας μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν ἀπέχειν τοὺς πολεμίους ἀναστήσας ἄγει τὸν στρατόν, ἐπειγόμενος διὰ μάχης ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις, τῶν δ' ὑποχωρούντων ἐπίτηδες καὶ μὴ μενόντων, ὡς κατορρωδοῦσιν ἔπεται, τῶν δὲ ταῦτ' οὗτο ποιοούντων, ἕως ἔλθωσιν εἰς δυσχωρίας καὶ περικεκλεισμένας ὄρεσι τόπους, ἐπικείται μηδὲν ὑφορώμενος, εἴτα ἐμβαλὼν εἰς τοὺς τόπους ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπεκλείσθῃ τῆς εἰσβολῆς, ἢ τὸ στράτευμα εἰσηλθε, καὶ καταλαβόμενοι τὰς τε εἰς τοῦμπροσθεν διόδους καὶ κύκλῳ τὰ μετέωρα πάντα κατασχόντες, ὥσπερ ἐν ζωγρείῳ τινὶ συνεπήδησαν μὲν τοὺς πολεμίους, ὁ δὲ παριὼν μὲν ὑπὸ τῆς ὀρμῆς ἐφέρετο δοκῶν ἐπικεῖσθαι φυγομαχοῦσι τοῖς πολεμίοις, οἷς προσελθὼν οὐκ ἔγνω, μετὰ δὲ ταῦτα περιβλεψάμενος τὰ τε πρόσω καὶ ὀπίσω καὶ παρὰ πλευράν, καὶ πάντα πλήρη θεασάμενος πολεμίων ... Multa verba transcribere coactus fui, ut de uno disputarem. De duce in insidias inducto agit Onasander. Verbum παριὼν excogitavit Koechly pro librorum παρών, cum Koraes πρότερον vel πάρος proposuerit. Palaeographia Koechlyo, elegantia Koraesio favet (cf. μετὰ δὲ ταῦτα): vide ne fuerit ὁ δὲ πρῶτον μὲν: etenim πρῶτον nonnumquam in recentiori Graecitate pro πρότερον usurpatur, cf. quae adnotavi ad Herodi. *Regnum post Marcum* 2.1.3.

Ib. 13.3: ἀγαθὴ δὲ ἡ ἐξ ἀμφοῖν ἐπιστήμη τοῦ τε εἰπεῖν, ἃ δεῖ, καὶ ὀφθῆναι, ὁποῖον δεῖ. Verbum ἐξ est, opinor, delendum.

Ib. 17: Ψιλοὺς δέ, ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας, πρώτους πρὸ τῆς φάλαγγος τάξει· κατόπιν μὲν γὰρ ὄντες πλείονα κακὰ διαθήσουσι τοὺς ἰδίους ἢ τοὺς πολεμίους, ἐν μέσοις δ' αὐτοῖς ἄπρακτον ἔξουσι τὴν ἰδίαν ἐμπειρίαν, οὐθ' ὑποχωρεῖν ἀνὰ πόδα δυνάμενοι κατὰ τὴν ἀνάτασιν τῶν ἀκοντίων, οὐτ' ἐξ ἐπιδρομῆς βαλεῖν προηγούμενων ἄλλων καὶ παρὰ ποσὶν ὄντων, οὐδὲ μὲν οἱ σφενδονῆται κυκλόσε τὸν δῖνον ἀποτελεῖν [...], οἱ τε τοξόται προιόντες μὲν τῶν ἄλλων εἰς αὐτὰ τὰ σώματα καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκτοξεύουσι τὰ βέλη, μετὰ δὲ τοὺς λόχους ἢ ἐν αὐτοῖς μέσοις ὄντες εἰς ὕψος τοξεύουσιν ... Sagax dux iaculatores, sagittarios et funditores ante phalangem ponet, minime in media vel post ipsam phalangem. Verba οὐθ' ὑποχωρεῖν ... καὶ παρὰ ποσὶν ὄντων de iaculatoribus agunt, sed nomen desideratur (cfr. in sequentibus οἱ σφενδονῆται et οἱ τε τοξόται): Onasandrum id omisisse parum verisimile est, cum totus locus parum perspicuus evadat verbaque οὐθ' ὑποχωρεῖν ... καὶ παρὰ ποσὶν ὄντων ad eosdem referenda videantur de quibus κατόπιν ... ἐμπειρίαν agunt

6 Ita reddiderunt interpretes Illinoenses: «The general, having this knowledge, will know how to do his part, and even if he is out-generated in these same matters, will be both wise in action and prudent in devising protection.» Sed quomodo εἴσεται cum isto «will know how to do his part» congruat, nemo videt.

7 Ea scilicet quae Onasander nuper exposuit.

(quod prorsus absurdum est). Ego legerem: τῶν ἀκοντίων (οἱ ἀκοντισταί), οὐτ' ἐξ ἐπιδρομῆς ...

Ib. 21.5: Πολλάκις δὲ εἰώθασιν οἱ μέγαλῃ δυνάμει καὶ πολυάνδρῳ κεχρημένοι μηνοειδὲς σχῆμα ποιήσαντες τῆς παρατάξεως ἐπιέναι, νομίζοντες ὅτι προσάγονται τοὺς πολεμίους καὶ κατ' ἄνδρα βουλομένους συνάπτειν, εἴτα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰς ὁδὸν κυρτουμένους ἐναπολήψονται τῷ περιέχοντι κόλπῳ. Quid significet εἰς ὁδὸν mihi non liquet neque Graecum sapit; fortasse fuit εἰς ἔνδον κυρτουμένους ἐναπολήψονται, cf. Xen. *Inst. C.* 71.21: πολὺ γὰρ ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε ἔξω γενόμενοι ἢ ἔνδον [scil. τῶν πολεμίων] ἀπολαμβανόμενοι.

Ib. 29.1–2: Ἐπαγέτω δὲ τὸ στράτευμα καὶ σὺν ἀλαλαγμῷ, ποτὲ δὲ καὶ σὺν δρόμῳ. Ita libri et editores recentiores, cum Koechly ediderit: Ἐπαναγέτω δὲ καὶ τὸ στράτευμα σὺν ἀλαλαγμῷ, ποτὲ δὲ καὶ σὺν δρόμῳ. Fortasse fuit στράτευμα ἀεὶ σὺν ἀλαλαγμῷ, ποτὲ δὲ καί, cum verba ἀεὶ et καί alibi quoque confundantur, neque hiatus a me introductus intolerabilis sit (cfr. 42.26 αἰεὶ εὐδοξίας)⁸.

Ib. 32.6–7: ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ πάσῃ μάχῃ διδασκέτω διὰ πλείονων, ὅτι τοῖς μὲν φεύγουσι πρόδηλος ὁ ὄλεθρος, ὡς ἂν ἤδη μετ' ἐξουσίας ἐπικειμένων τῶν πολεμίων μηδενὸς ἔτι δυναμένου διακωλύειν τοὺς διώκοντας πᾶν ὃ βούλονται διαθεῖναι τοὺς φεύγοντας, τοῖς δὲ μένουσι ἄδηλος ὁ θάνατος ἀμυνομένοις. Οἷτινες γὰρ πεπεισμένοι τυγχάνουσι ἐν ταῖς παρατάξεσιν, ὡς φεύγοντες μὲν αἰσchrῶς ἀπολοῦνται, μένοντες δ' εὐκλεῶς τεθνήσκουσι, καὶ χεῖρον' ἀεὶ προσδοκῶσιν ἐκ τοῦ καταλιπεῖν τὴν τάξιν ἢ ἐκ τοῦ φυλάττειν, ἄριστοι κατὰ τοὺς κινδύνους ἄνδρες ἐξετάζονται. Quam frigidum sit illud ἄδηλος ὁ θάνατος ἀμυνομένοις non est qui non videat. Adde id cum eis quae sequuntur minime congruere; si legeris (οὐκ) ἄδηλος ὁ θάνατος («non ingloria mors»), omnia lepidiora erunt.

Ib. 32.10: οὕτως οἱ στρατηγοὶ τὴν μὲν δύναμιν ἐκτάξουσιν, ὅπως σφίσι νομίζουσι συνοίσειν, ἐπειδὴ δ' ὁ τοῦ πολέμου περιστῇ χειμῶν πολλὰ θραύων καὶ παραλλάττων καὶ ποικίλας ἐπάγων περιστάσεις, ἢ τῶν ἀποβαινόντων ἐν ὀφθαλμοῖς ὄψις ἐπιζητεῖ τὰς ἐκτῶν καιρῶν ἐπινοίας. Fuit sine dubio ἐκτάσσουσιν: cfr. ἐπιζητεῖ et ὑποβάλλει in sequentibus et ἀνάγονται, βούλονται, ἀναγκάζονται in praecedentibus.

Ib. 33.2: ὅνπερ δ' ἂν τρόπον, εἰ κυβερνήτης ἀφειμένος τῶν οἰάκων, ἃ δεῖ τοὺς ναύτας ποιεῖν, αὐτὸς πράττοι, κινδυνεύειν ἂν συμβαίῃ τὸ σκάφος, τοῦτον, εἰ στρατηγὸς ἀποστὰς τοῦ γνώμη τι βουλεύειν ἐπὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν καταβαίνοι χρείας, ἢ τῶν ὅλων ἀκυβέρνητος ἀμέλεια τὴν ἀνγκαιοτέραν ἄπρακτον ποιήσει βοήθειαν. Verbum ὅλων coniecit Koechly pro librorum ἀμεινόνων, eleganter quidem, sed nimis longe remedium repetens. Quidni ἢ τῶν μειζόνων ἀκυβέρνητος ἀμέλεια? Cf. 1.2 (τὴν ὑπὲρ τῶν μεγίστων φροντίδα: vide etiam 1.4); 2.5 (αἱ μειζόνων πίστεις πραγμάτων).

8 De hiato apud Onasandrum optima scripsit H. von Rohden, *Quas rationes in hiato vitando scriptor de sublimitate et Onesander secuti sint*, in: *Commentationes in honorem F. Buecheleri et H. Useneri editae a Soc. Philol. Bonnensi* (Bonnae 1873) 68–94.

Ib. 35.4: Τοὺς δὲ αἰχμαλώτους, ἐὰν ὁ πόλεμος ἔτι συνεστῶς ᾖ, μὴ κτεινέτω, μάλιστα μὲν τῶν πρὸς οὓς ἐστὶν ὁ πόλεμος, κἂν δοκῇ οἱ, τοὺς συμμάχους ἀναιρεῖν, ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ λαμπροὺς παρὰ τοῖς πολεμίοις, ἐνθυμούμενος τὰ ἄδηλα τῆς τύχης. Corruptela aliqua sine dubio latet, quam Koechly ita tollere conatus est: μάλιστα μὲν, κἂν δοκῇ αὐτοῖς, πρὸς οὓς ἐστὶν ὁ πόλεμος, τοὺς συμμάχους ἀναιρεῖν, ἥκιστα δὲ καὶ τότε τοὺς ἐνδοξοτάτους: quae tam longe discedunt a libris ut nullus editor verba tam funditus mutata atque perversa in ipso textu ponere audeat. Ego pro ἥκιστα δὲ καὶ legerem ἥκιστα δεῖ κτεῖναι (cf. e.g. 42.18 κηρυττέτω τοὺς ἀνόπλους μὴ κτεῖναι): suadet scilicet Onasander bono atque prudenti duci, ne concives illorum, adversus quos bellum gerit, supplicio afficiat; si opportunum videatur hostium socios neci dare, minime eos occidat, qui insignes atque clari apud hostes habentur.

Ib. 38.1: Ταῖς δὲ προσχωρούσαις πόλεσιν, εἴ τινες ἐπιτρέποιεν αὐτὰς ἀρξάμεναι, φιλανθρώπως καὶ χρηστῶς προσφερέσθω. Verbum ἀρξάμεναι mihi valde suspectum est; quod si «in principio belli» Onasander significare voluisset («early in the war» Anglice reddunt Illinoenses), certe aliter scripsisset. Vide ne fuerit ἐπιτρέποιεν αὐτὰς δεξάμεναι (A et Δ in litteris Graecis grandioribus persaepe confundebantur); cf. e.g. Thuc. 4.103.4 (ὅπως ἐνδοθήσεται ἡ πόλις, καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν τῇ πόλει), 5.31.5.

Ib. 40.1: ἀσφαλὲς μέντοι καὶ μὴ ἥττον ἀπροόρατος τῶν πολιορκουμένων ἔστω. Librorum lectio hic sana et segura est, virorum doctorum interpretatio non item. Ita reddunt Illinoenses: «*The general must take no fewer precautions and be no less observant than the enemy*»: quod vix rectum est, cum talis interpretatio cum μὴ ἥττον προμηθῆς congrueret. Iam viri mediae aetatis ἐν σκότῳ ἐψηλάφω, uti monstrat paraphrasis Ambrosiana a Budapestinis edita⁹. Ego ita reddo: «Securus igitur et non minus invisibilis hostium sit» (etenim ἀπροόρατος apud Onasandrum semper «invisibilis» significat, cf. indicem editionis Budapestinae). Cf. § 3 (καὶ γὰρ οἱ μὲν πολιορκοῦντες, ὅ τι ἂν μέλλωσι πράττειν, ὁρῶνται τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους, οἱ δὲ πολιορκούμενοι πρόβλημα τὸ τεῖχος ἔχοντες ἀόρατοι πολλάκις ἐκχυθέντες).

Ib. 42.4: στρατηγοῦ δ' ἰδίας ἀγχινοίας ἔργον τοιόνδε ἂν εἴη, εἰ βούλοιτο προσβάλλειν μηχανάς· καθ' ἓν μὲν ἀποχρήσθω μέρος τοῖς ἔργοις αὐτοῖς – οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἂν τις εὐπορήσειεν ἐν κύκλῳ παντὶ τῷ τείχει περιστῆσαι μηχανάς, εἰ μὴ πάνυ μικρὰ πόλις εἴη, εἰς πολλὰ δὲ τάγματα διελὼν τὸ στράτευμα κατὰ τὰ ἄλλα τοῦ τείχους μέρη κελευέτω τὰς κλίμακας προσφέρειν. Contendit hic Onasander non totum murorum circuitum machinis obsidionalibus aggrediendum esse, sed eas tantum in unam partem inducendas esse, dum ceteris scalae admoventur. Verbum ἔργοις non potest stare: lege ὀργάνοις (cf. § 5 τὰς ἐμβολὰς τῶν ὀργάνων).

Ib. 42.16: ἐνθα στρατηγὸς ἀγαθὸς ἐνόησεν ὃ δεῖ ποιῆσαι, καὶ τινὰς τῶν εὐτολμοτάτων παρακαλέσας ἐπαγγελίαις καὶ τιμαῖς ὀλίγους, οἷς ῥᾶον ἀναβαίνειν

9 P. 71–72: πλὴν οὖν ἀσφαλὲς ἔστω καὶ προκατανοεῖτω καὶ προοράτω τὴν βλάβην τὴν ἐκ τῶν πολιορκουμένων.

εἴτε δι' αὐτῆς τῆς δυσχωρίας, εἴτε διὰ κλιμάκων, ἐκράτησε τῆς πράξεως. Laborat ordo verborum, cum ὀλίγους nimis longe a τινος positum videatur; vide ne fuerit ὀλίγοις.

Ib. 42.24–25: ἔστω μὴ βαρὺς ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλ' εὐφορτος, μηδὲ τῦφον ἀπηνῇ περιφέρων, ἀλλ' εὐμένειαν προσφιλῇ ἔχων· ὁ μὲν γὰρ φθόνον ἐγέννησε, αὕτη δὲ ζῆλον ἐπεσπάσατο. (25) φθόνος μὲν οὖν ἐστὶ ὁδύνη τῶν πρὸς τοὺς πέλας ἀγαθῶν, ζῆλος δὲ μίμησις τῶν παρ' ἄλλοις καλῶν. Cum libri vel ἀλλ᾽αφορτος¹⁰ vel ἀλ'ἄφυρτος vel ἄλλ᾽αφυρτος vel ἀλλ'᾽αφυρτος exhibeant, Koechly, proposuit ἀλλ' εὐφορτος, Koraes ἀλλ' ᾽αφορτος uterque palaeographiam bene respiciens, ceterum verbum nimis obsoletum inducens. Tritiorem viam ingredi non erubeo proponoque ἀλλὰ φορητός. Certe haud φορητόν ἐστι τῶν πρὸς τοὺς πέλας ἀγαθῶν pro quibus τῶν παρὰ τοῖς πέλας ἀγαθῶν volebat Koraes, fortasse nimis larga impensa, quippe qui duo verba mutavit, dum unum potest. Lege mecum τῶν περὶ τοὺς πέλας ἀγαθῶν, cf. § 26 τῆς περὶ αὐτὸν εἰς αἰεὶ εὐδοξίας.

Onosandri, rerum militarium scriptoris saeculi I p. Ch. n., opusculum *Strategicus* innumeris mendis adhuc laborat novamque editionem flagitat. Hic XXV novae coniecturae proponuntur, unus locus, hucusque obscurus, nulla mutatione adhibita explicatur.

Epistulae mittantur ad:
Carolus M. Lucarini,
Londinii, in Collegio Universitatis
Gower Street WC1E6BT
c.lucarini@ucl.ac.uk

10 Id quod praebet optimus librorum qui aetatem tulerunt, scilicet Mediceus Laurentianus LV.4.